

IV. ZAČÍNÁ NOVOVĚK

1. HABSBUROVÉ – NOVÍ ČEŠTÍ KRÁLOVÉ

Po smrti Ludvíka Jagellonského bylo zájemců o český trůn několik. Šlechtici se roku 1526 rozhodli pro třidvacetiletého knížete **Ferdinanda** z rakouského rodu **Habsburků**. Musel jim však nejprve slíbit, že šlechtě ponechá všechna práva a výhody a zaplatí královské dluhy. Zůstalo ale jen u slibů.

Z Habsburkové u nás vládli nejdéle ze všech panovnických rodů – od roku 1526 až do vzniku Československé republiky v roce 1918.

+ Shromážděte se u mapy Evropy a ukažte na ní Rakousko a jeho hlavní město. Pokud jste někdo v této zemi byli, vyprávějte ostatním, co o ní víte.

FERDINAND I. HABSBUROVÝ

Ferdinand I. Habsburský usedl na český trůn v roce 1526. Byl to panovník vzdělaný, rozhodný a energický. O České království se dobře staral. Nehodlal trpět, aby šlechtici svého panovníka neposlušovali, jak byli zvyklí za Jagellonců. A tak začal **výsady** a **moc šlechty omezovat**. Ty nejvzpornější šlechtice dal pro výstrahu popravit.

Už dlouhou dobu byli **velkým nebezpečím pro Evropu Turci**. Na válku s nimi potřeboval Ferdinand **mnoho peněz**, protože musel vyzbrojit a zaplatit vojáky. Královská pokladna se rychle vyprazdňovala. Proto **zvýšil daně**. Tím si ještě víc **znenávil šlechtu a měšťany**.

- 1.** Vysvětlíte, co je daň.
2. Jaké přednosti má podle vás velký stát oproti státu malému?

Ferdinand postupně **spojil pod svou vládou České země, Uhry** (dnešní Maďarsko) a **Rakousko**. Vznikla tak **velká a silná říše**. **Královský dvůr i úřady** přestěhoval Ferdinand z Prahy **do Vídně**.

České země se staly **nejbohatší částí říše** hlavně díky **dolům na stříbro**, ze kterého se razily **mince**. Rozvíjela se **řemesla, města bohatla**. V Čechách se tkalo **kvalitní plátno**, které se i vyváželo do světa. Uměli jsme také vařit dobré pivo.

+ Na mapě Evropy ukažte Maďarsko. Jak se nazývá jeho hlavní město?

RUDOLF II.

Jedním z nejznámějších českých králů z rodu Habsburků byl **Rudolf II.**, vnuk Ferdinanda I. **Vládl na konci 16. a na začátku 17. století**.

Na trůn usedl ve 24 letech. Nikdy se neoženil. Byl to jediný habsburský panovník, který si **za své sídlo** vybral **Pražský hrad**. Prahu totiž na rozdíl od Vídně nikdy přímo neohrožovali Turci. Praze přítomnost krále a jeho dvora prospěla. Stala se v této době **centrem Evropy**.

Rudolf se víc než vládnutí věnoval svým zálibám. Na Pražském hradě shromáždil velmi cennou **sbírku obrazů a soch**, starých zbraní a různých kuriozit.

znak Habsburků

Ferdinand I. Habsburgský

turecký bojovník

Rudolf II.

pivo – beer [biə]

Mléko, maso, ostatní potraviny a obilí museli lidé v něčem uchovávat do zásoby. Začali proto ručně vyrábět **hliněné nádoby**.

V mladší době kamenné vyráběli pravěcí lidé nástroje ze dřeva, kostí a kamene. Oproti starší době kamenné však dokázali kámen **obrušovat** a **vrtat** do něho otvory pro dřevěné násady.

8 Za pomoci obrázku se společně snažte popsat, čím a jak lidé do kamene vrtali, když ještě neznali žádný kov.

vrtání otvoru do kamene

Zopakujte si:

1. Jak se lišil způsob obživy ve starší a mladší době kamenné?
2. Z čeho vyráběli lidé první nádoby? K čemu se používaly?
3. Čím si lidé v mladší době kamenné zpestřovali jídelníček?

4. NASTÁVÁ DOBA BRONZOVÁ

V měchu, vodorovně uloženém, leželo množství krásných, velmi dlouhých bronzových jehlic. Leskly se jako zlato. Hoch klekl na zem a přebíral se v zářícím pokladu. Jedna jehlice krásnější než druhá! A jak jsou dlouhé – opravdu na loket. Není na světě větší nádhery. Doma, v rodě medvědím, neměli ani jedinou tak krásnou jehlici. A sám náčelník spínal oděv jen malou, sotva na píd' dlouhou jehlicí.

bronzová jehlice

(Eduard Štorch: Bronzový poklad)

- 8**
1. Ukažte na své paži, jak byly jehlice přibližně dlouhé.
 2. Jak se nazývá starodávná jednotka délky z ukázky?
 3. Jak si pomůžete, když budete chtít délku jehlice vyjádřit v centimetrech?

- 9**
- Z čeho vyráběli pravěcí lidé ve starší a mladší době kamenné zbraně, náradí a nástroje? Proč nepoužili na výrobu nástrojů nějaký kov?

Velkým pokrokem bylo, když se pravěcí lidé naučili získávat z přírodních surovin **kovy**. Prvními kovy, které těžili a tavili, bylo **zlato, stříbro a měď**. Z nich vyráběli odléváním a kování **nástroje, zbraně, ozdoby a šperky**.

- 10**
- Jaké předměty se ze zlata a stříbra vyrábějí dnes?

+ Zjistěte, jestli se v současné době ještě něco vyrábí z mědi.

Zlato, stříbro a měď jsou **měkké kovy**. **Nástroje** z nich vyrobené se proto **ohýbaly**.

Novým a mnohem vhodnějším kovem na výrobu různých předmětů se stal **bronz**. Byl **pružný a tvrdší** než měď. Nevyskytoval se však v přírodě. K výrobě bronzu bylo potřeba **vytěžit, roztavit a slít dohromady dva jiné kovy – měď a cín**. Výroba bronzu byla tedy **pracná a nákladná**. Pravěcí lidé jinou možnost neměli, žádný vhodnější kov v této době ještě neznali.

lít bronzu do formy

bronz – bronze [brɒnz]